

Energetika a otázky vývoja cien energií na Slovensku v posledných rokoch¹

Ing. Mikuláš Cár, PhD., Národná banka Slovenska
Pokračovanie z čísla 5/2007.

¹ Poznanky a závery, ktoré prezentuje autor v tomto príspevku, nepredstavujú oficiálne stanovisko Národnej banky Slovenska.

² Národná rada SR schválila dňa 14. júna 2001 vládny návrh zákona o regulácii v sieťových odvetviach, na základe ktorého s účinnosťou od 1. augusta 2001 vznikol ÚRSO. Ku dňu vzniku prešla na úrad pôsobnosť Ministerstva hospodárstva SR v oblasti technickej regulácie a od 1. 1. 2003 aj pôsobnosť Ministerstva financií SR v oblasti cenovej regulácie. Úrad tak prevzal zodpovednosť za reguláciu energetiky a vláda si ponechala zodpovednosť za hospodársku politiku v sieťových odvetviach a výkon vlastníckych práv v regulovaných podnikoch. Úlohou ÚRSO je regulovať ceny v prostredí, kde chýba konkurencia a kde by mohli výrobcovia a dodávatelia energetických komodít zneužívať svoje dominantné postavenie svojvoľným určením cien.

³ Správa o činnosti za rok 2002. ÚRSO, Bratislava 2003, s. 21 – 32.

⁴ Ceny energetických médií (zemného plynu a elektrickej energie) pre sektor domácností aj pre výrobcov sa v súlade s metodikou Eurostatu zisťujú s polročnou periodicitou pre viacero typov odberateľov. Medzi domácnosťami sa považujú za štandardné tie, ktoré spotrebujú ročne 83,7 GJ zemného plynu (majú označenie D3), resp. ktoré spotrebujú ročne 3500 kWh elektrickej energie (Dc). Najpočetnejšiu skupinu odberateľov medzi výrobcami tvoria výrobcovia s ročnou spotrebou 41 860 GJ zemného plynu (B-1), resp. 2000 MWh elektrickej energie (Ie). V súlade s používaným prístupom Eurostatu obsahujú porovnané ceny energetických médií pre domácnosti aj všetky dane, ceny výrobcov sú bez DPH. V tejto súvislosti je potrebné upozorniť, že jednotná metodika Eurostatu nemusí odrážať určité špecifiká národných metodík tvorby cien energií (napr. pravdepodobne ani jeden zo štátov V4 nemá v štruktúre ceny položku označovanú na Slovensku ako tarifa za prevádzkovanie systému). Táto skutočnosť môže mať určitý, nie však zásadný vplyv na relatívne vyššie ceny hlavných energetických médií na Slovensku vykazované Eurostatom v porovnaní s okolitými krajinami.

VÝVOJ CIEN ENERGIÍ NA SLOVENSKU V POSLEDNÝCH ROKOCH

Zmena regulácie cien energií ako dôležitý krok k odstráneniu ich deformácií

Proces liberalizácie cien je vo všeobecnosti jedným z objektívnych predpokladov fungovania zdravého trhového mechanizmu. V záujme dosiahnutia potrebného súladu medzi záujmami tak predávajúcich, ako aj spotrebiteľov bol s cieľom objektívneho určovania cien energií zriadený nezávislý Úrad pre reguláciu sieťových odvetví (ÚRSO)².

Prijatím zákona o regulácii v sieťových odvetviach a zriadením ÚRSO sa SR pripojila ku krajinám, ktoré zásadne zmenili rámec pre reguláciu sieťových odvetví, a to prostredníctvom nasledujúcich krokov:

- Vláda SR sa vzdala právomoci zasahovať do regulácie cien energií a reguláciu zverila do pôsobnosti nezávislej inštitúcie, aby tak umožnila transparentnú a konzistentnú reguláciu podnikania v regulovaných oblastiach a zabezpečenie spravodlivej alokácie príjmov z regulovaných činností.
- Vytvorenie nezávislého regulátora bolo dôležitým krokom pre zásadnú zmenu regulácie energetiky a odstránenie cenových deformácií spôsobovaných krížovými dotáciami, ako aj pre vytvorenie reálnych podmienok na liberalizáciu obchodovania s energiami.

Odstránenie deformácií cien a taríf v sieťových odvetviach bolo nevyhnutné jednak z dôvodu zrealnenia nákladov na výrobu energií, lepšej predvídateľnosti ďalšieho vývoja ich cien, ale aj z dôvodu liberalizácie obchodovania s energiami.

ÚRSO začal náročný proces zmeny regulácie cien energií v roku 2002 schválením metodiky na reguláciu cien, na základe ktorej boli vydávané individuálne rozhodnutia o maximálnych cenách a tarífach vo všetkých regulovaných oblastiach v mimoriadne krátkom čase a za pokračujúcej transformácie a privatizácie energetiky a liberalizácie obchodovania s elektrinou a plynom.

Cieľom prechodu na nový systém regulácie cien energií v roku 2003 bolo odstránenie cenových deformácií spôsobovaných krížovými dotáciami, ktoré spôsobovali dlhodobé zaostávanie za vývojom reálnych nákladov na výrobu, prenos a dodávanie energií. Podľa zákona majú byť re-

gulované ceny stanovené objektívne, tak aby zohľadňovali ekonomicky oprávnené náklady a primeraný zisk z vykonávania regulovaných činností. Ceny by mali byť spravodlivé a nemali by byť nevýhodné ani pre dodávateľa, ani pre odberateľa.

Výsledkom zmeny cenovej regulácie v roku 2003 bolo³:

- **v oblasti elektriny** pri zvýšení cien pre konečných spotrebiteľov v priemere o 19,82 % sa odstránili krížové dotácie vo všetkých kategóriách odberateľov Západoslovenskej energetiky, a. s., a Východoslovenskej energetiky, a. s., a len malá krížová dotácia zostala v kategórii odberateľov domácností v Stredoslovenskej energetike, a. s.,
- **v oblasti zemného plynu** pri priemernom zvýšení cien pre konečných spotrebiteľov v priemere o 32,7 % sa odstránili krížové dotácie vo všetkých kategóriách odberateľov,
- **v oblasti tepla z centrálnych zdrojov** sa stanovila maximálna konkurenčná cena tepla na 480 Sk/GJ vrátane DPH, čo v porovnaní s rokom 2002 predstavovalo zvýšenie ceny tepla u konečného odberateľa o 100 Sk/GJ,
- **v oblasti vodného a stočného** pri zvýšení cien pre konečných spotrebiteľov v priemere o 35 % za dodávku pitnej vody a 30 % za odvedenie a čistenie odpadovej vody sa krížové dotácie medzi kategóriami odberateľov domácnosti a priemysel len zmiernili a k ich odstráneniu došlo až po podobnom zvýšení cien v tejto oblasti v roku 2004.

Ceny zemného plynu a elektriny pre domácnosti a výrobcov v krajinách V4 a Slovinsku

Proces zvyšovania regulovaných cien energií pre výrobcov a domácnosti sa následne prejavil vo výraznejšom približovaní cien elektriny a zemného plynu pre domácnosti ako pre výrobcov k ich priemerným cenám za všetky krajiny EÚ-25.⁴

Pri uvedených cenách zemného plynu a elektriny pre domácnosti by sa mohlo namietať, že sú ovplyvnené rozdielnymi zdaňovacími podmienkami v porovnávaných krajinách, avšak aj pri použití údajov o cenách plynu a elektriny bez daní zostávajú relácie medzi krajinami a interpretačný kontext vývoja cien energetických komodít rovnaké.

Aj keď z databázy Eurostatu sú za Slovensko

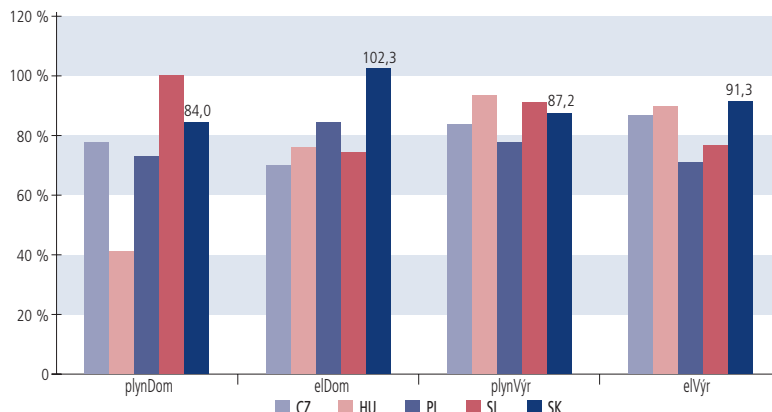
k dispozícii porovnateľné údaje o cenách zemného plynu a elektriny pre štandardných výrobcov a domácnosti až od roku 2004, už v uvedenom roku malo Slovensko najvyššiu cenu elektriny pre štandardné domácnosti aj pre výrobcov v porovnaní s krajinami V4 a Slovinskom. Vyššie ceny zemného plynu pre štandardné domácnosti ako na Slovensku mali domácnosti v Slovinsku a výrobcovia v Maďarsku.

Z porovnania s okolitými krajinami vyplýva, že na Slovensku platili domácnosti aj začiatkom roku 2006 za zemný plyn i elektrinu najviac z krajín V4 (10,88 EUR/GJ, resp. 14,48 EUR/100 kWh). Najviac medzi susednými krajinami platili za elektrinu aj slovenskí výrobcovia (7,73 EUR/100 kWh). Len za zemný plyn platili viac ako na Slovensku (7,65 EUR/GJ) výrobcovia v Maďarsku (8,18 EUR/GJ).

Cena zemného plynu pre štandardné domácnosti (D3) dosiahla na Slovensku na začiatku roku 2006 úroveň 84 % jej priemeru za EÚ-25 a cena zemného plynu pre skupinu štandardných výrobcov (I3-1) vyše 87 % jej priemeru za všetky členské krajiny EÚ. Ceny elektrickej energie pre štandardné domácnosti (Dc) boli na Slovensku na začiatku roku 2006 dokonca už o viac ako 2 % vyššie ako priemer za členské krajiny EÚ-25 a ceny elektrickej energie pre určujúcu skupinu výrobcov (Ie) predstavovali na začiatku roku 2006 viac ako 91 % úrovne priemernej ceny za všetky členské krajiny EÚ.

Cenami energií pre štandardné domácnosti aj pre výrobcov sa Slovensko celkovo priblížilo na za-

Graf 4 Miera konvergencie cien energií v krajinách V4 a Slovinsku začiatkom roku 2006 k priemeru EÚ-25

Zdroj: Eurostat a výpočty NBS.

čiatku roku 2006 k ich priemernej úrovni za EÚ-25 výraznejšie ako susedné krajiny. Keďže sú ceny energií dôležitým inflačným faktorom, z menopolitického hľadiska je to dobré východisko pre udržanie relatívne priaznivej relácie celkového vývoja cien na Slovensku vo vzťahu k susedným krajinám aj k Európe v najbližších rokoch.

Aj z vyjadrenia cien energetických médií v parite kúpnej sily (*purchasing power standard – PPS*), ktorý sa používa na eliminovanie rozdielnych cenových úrovní medzi krajinami vyplýva, že na Slovensku je najdrahšia elektrina tak pre domácnosti, ako aj pre výrobcov (24,76 PPS za 100 kWh, resp. 13,13 PPS za 100 kWh), a to nielen v rámci krajín V4, ale aj v celej EÚ-25.

Tab. 3 Prehľad vývoja cien zemného plynu a elektriny pre domácnosti a výrobcov v krajinách V4 a Slovinsku

	D3 v EUR/GJ Ceny zemného plynu pre domácnosti k 1. 1.							I3-1 v EUR/GJ Ceny zemného plynu pre výrobcov k 1. 1.						
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
	EÚ-25	.	.	.	.	10,47	11,29	12,96	.	.	.	.	5,85	6,65
EÚ-15	10,01	11,65	11,43	11,49	10,93	11,75	13,43	4,57	6,46	6,16	6,03	5,93	6,86	8,93
CZ	4,36	5,50	7,08	6,35	6,57	7,49	10,03	3,01	3,88	4,68	4,14	4,20	5,11	7,34
HU	3,32	3,58	4,35	4,41	4,76	5,10	5,28	2,74	4,09	4,91	5,20	5,63	6,03	8,18
PL	.	6,45	8,10	7,20	6,34	7,55	9,46	.	5,60	6,15	5,59	4,26	5,30	6,77
SL	7,19	10,57	9,81	9,87	9,64	10,33	12,99	5,30	8,37	7,28	5,28	4,80	5,89	7,96
SK	.	.	.	.	7,27	8,14	10,88	.	.	.	.	5,33	5,08	7,65

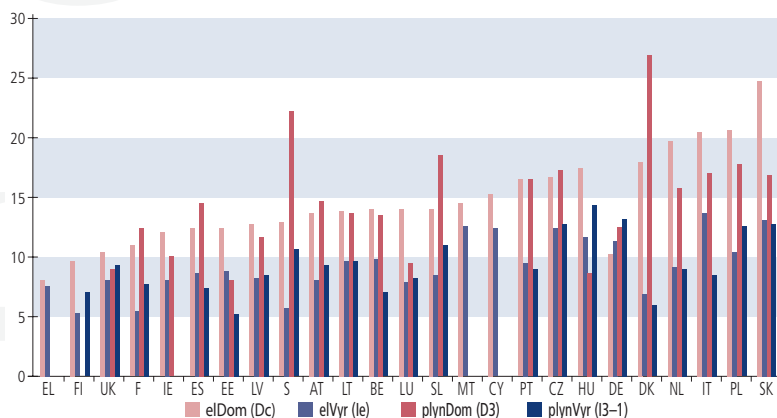
	Dc v EUR/100 kWh Ceny elektriny pre domácnosti k 1. 1.							Ie v EUR/100 kWh Ceny elektriny pre výrobcov k 1. 1.						
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
	EÚ-25	.	.	.	.	13,20	13,54	14,16	.	.	.	.	7,04	7,59
EÚ-15	13,22	13,17	13,36	13,55	13,58	13,85	14,44	6,72	6,95	6,76	7,34	7,21	7,75	8,66
CZ	5,78	6,58	7,83	7,97	8,07	8,68	9,85	4,67	4,73	5,18	4,99	4,92	6,01	7,31
HU	6,97	7,10	8,09	8,21	9,92	10,64	10,75	5,10	5,20	5,95	6,04	6,61	7,09	7,61
PL	.	8,66	10,66	10,05	9,04	10,64	11,90	.	4,92	5,85	5,66	4,88	5,55	5,96
SL	9,88	9,96	10,29	10,00	10,10	10,33	10,49	6,04	6,03	5,99	5,82	6,09	6,11	6,51
SK	.	.	.	.	12,18	13,38	14,48	.	.	.	.	6,83	7,03	7,73

Zdroj: Eurostat.

Poznámka: Bodky v tabuľke znamenajú, že príslušné údaje nie sú k dispozícii.

Graf 5 Ceny energetických komodít v krajinách EÚ-25 v PPS

Zdroj: Eurostat a výpočty NBS.

Ceny zemného plynu pre domácnosti vyjadrené v PPS sú aktuálne najvyššie v Dánsku (26,87 PPS za 1 GJ) a ceny zemného plynu pre výrobcov v Maďarsku (14,41 PPS za 1 GJ). Slovensko však za uvedenými krajinami veľmi nezaostáva. S cenou 16,9 PPS za 1 GJ zemného plynu pre štandardné domácnosti (D3) je na šiestom mieste (po vedúcom Dánsku, Slovinsku, Poľsku, Taliansku a Českej republike). S cenou 12,72 PPS za 1 GJ zemného plynu pre výrobcov je Slovensko na treťom mieste po Maďarsku a Českej republike.

Vyjadrenie cien zemného plynu a elektriny v parite kúpnej sily (PPS) potvrdzuje, že na Slovensku je najdrahšia elektrina tak pre domácnosti, ako aj pre výrobcov (24,76 PPS za 100 kWh, resp. 13,13 PPS za 100 kWh), a to nielen v rámci krajín V4, ale aj v celej EÚ-25. Ceny zemného plynu sú pre štandardné domácnosti a výrobcov na Slovensku (16,9 PPS za 1 GJ, resp. 12,72 PPS za 1 GJ) šieste, resp. tretie najvyššie v rámci EÚ-25.

Slovenské energetické podniky na jednej strane patrili v posledných rokoch na základe vytváranej pridanej hodnoty k najvýkonnejším a vykazovali nadpriemernú ziskovosť v rámci celej EÚ. Na druhej strane sa z dostupných globálnych údajov javí, že postupne menej investovali do ďalšieho rozvoja.

Dynamika cien energií pre výrobcov a domácnosti v rámci HICP

Informácie o konkrétnych cenách zemného plynu a elektriny pre štandardné skupiny výrobcov a domácnosti uvedené v predchádzajúcej časti sú doplnené aj o:

- komplexnejšie informácie o vývoji cien energií pre výrobcov (zahŕňajú okrem cien výroby a distribúcie elektriny a cien výroby plynu a distribúcie plyných palív potrubím aj ceny dodávok pary a teplej vody a ceny úpravy a distribúcie vody),
- informácie o vývoji cien energií zahŕňaných do harmonizovaného indexu spotrebiteľských cien (HICP) od roku 1999.

Z časového radu bázičných cenových indexov energií pre výrobcov v okolitých krajinách od roku 1999 zisťujeme, že ceny energií pre výrobcov postupne rástli vo všetkých krajinách (aj v EÚ ako celku), na Slovensku a v Maďarsku sa však tieto ceny vyvíjali najdynamickejšie. Názorne to potvrdzuje graf 6.

Z dynamík cien energií pre výrobcov vyplýva, že na Slovensku bol zaznamenaný od roku 1999 ich druhý najprudší nárast (o vyše 81 % v roku 2006 v porovnaní s rokom 2000) po Maďarsku (o vyše 94 % v roku 2006 v porovnaní s rokom 2000). Priemerné ceny energií pre výrobcov prepočítané za krajiny EÚ-25 sa v roku 2006 zvýšili v porovnaní s rokom 2000 o viac ako 51 %.

Tab. 4 Bázičné a medziročné indexy cien energií pre výrobcov a v rámci HICP vo vybraných krajinách

	PPI _{energy} (rok 2000=100)								HICP _{energy} (rok 2000=100)							
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
EÚ-25	93,9	100,0	106,9	106,2	110,6	113,0	128,5	151,1	91,6	100,0	106,2	107,0	110,9	114,9	125,3	138,7
CZ	95,9	100,0	105,3	110,2	109,4	113,7	121,8	131,1	.	100,0	116,1	122,4	120,8	123,2	130,9	147,3
HU	91,4	100,0	111,6	117,8	130,9	146,1	166,6	194,1	.	100,0	109,0	115,0	123,3	140,3	149,3	160,1
PL	.	100,0	111,3	119,0	124,2	126,3	130,9	138,9	92,0	100,0	110,7	117,2	121,1	124,5	129,2	138,0
SL	97,9	100,0	103,4	115,4	115,7	123,5	124,0	127,5	.	100,0	111,2	113,2	117,7	125,0	140,5	151,9
SK	85,4	96,7	112,6	120,1	141,6	146,2	158,3	181,3	67,9	100,0	118,9	123,2	152,1	175,4	190,3	218,6

	PPI _{energy} (romr)								HICP _{energy} (romr)							
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
EÚ-25	.	106	106,9	99,35	104,1	102,2	113,7	117,6	.	109,2	106,2	100,8	103,6	103,6	109,1	110,7
CZ	.	104	105,3	104,7	99,27	103,9	107,1	107,6	.	.	116,1	105,4	98,7	102,0	106,3	112,5
HU	.	109	111,6	105,6	111,1	111,6	114,0	116,5	.	.	109,0	105,5	107,2	113,8	106,4	107,2
PL	.	.	111,3	106,9	104,4	101,7	103,6	106,1	.	108,7	110,7	105,9	103,3	102,8	103,8	106,8
SL	.	102	103,4	111,6	100,3	106,7	100,4	102,8	.	.	111,2	101,8	104,0	106,2	112,4	108,1
SK	.	113	116,4	106,7	117,9	103,2	108,3	114,5	.	147,3	118,9	103,6	123,5	115,3	108,5	114,9

Zdroj: Eurostat a výpočty NBS.

Poznámka: Bodky v tabuľke znamenajú, že príslušné údaje nie sú k dispozícii.

Ceny energií pre výrobcov vzrástli na Slovensku zvlášť výrazne v roku 2003 (medziročne o 17,9 %) po zvýšení regulovaných cien aj v záujme odstránenia ich deformácií z minulosti. Po spomalení rastu týchto cien v roku 2004 (medziročný rast o 3,2 %) bol na Slovensku v ďalších rokoch opäť výraznejší medziročný rast cien energií pre výrobcov ako v Poľsku, Slovinsku a Česku.

Z porovnania bázičných indexov cien energií pre výrobcov v okolitých krajinách s rovnakým priemerným ukazovateľom prepočítaným za krajiny EÚ-25 napr. zistíme, že do roku 2005 len v Českej republike sa dynamika týchto cien udržala zhruba na priemernej úrovni za všetky členské krajiny EÚ-25 alebo nižšie (aj keď boli ceny zemného plynu a elektriny pre štandardných výrobcov v Českej republike v priebehu porovnávaného obdobia nižšie ako v starých členských krajinách EÚ).

Výraznú dynamiku priemerných cien energií pre výrobcov v posledných rokoch spôsoboval predovšetkým rýchly rast cien zemného plynu, ktoré najviac súvisia s vývojom cien ropy na svetových trhoch. V rámci EÚ-25 sa priemerné ceny zemného plynu pre výrobcov kumulatívne zvýšili v roku 2005 v porovnaní s rokom 2000 o vyše 50 %, na Slovensku to bolo zvýšenie o 133 % a v roku 2006 až o vyše 180 %. Porovnateľné údaje o cenách jednotlivých druhov energií a o výrobe a distribúcii vody nie sú za susedné krajiny k dispozícii.

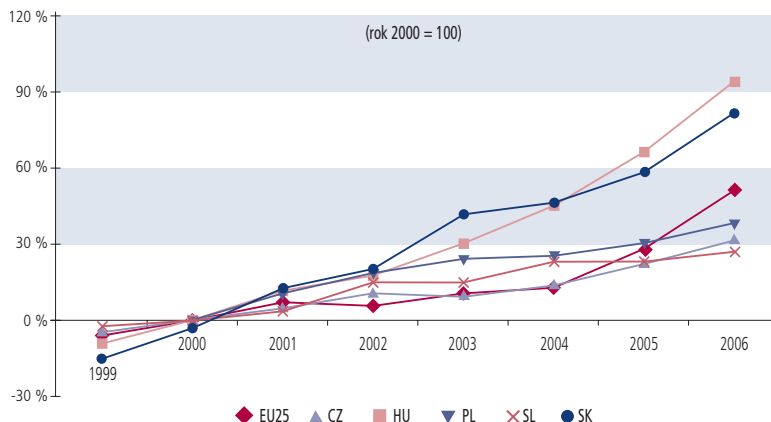
Ceny zemného plynu pre výrobcov rástli na Slovensku v posledných rokoch podstatne rýchlejšie ako ceny ropy na svetových trhoch. Po roku 2002 pomerne rýchlo rástli na Slovensku aj ceny výroby a distribúcie vody. Relatívne najpomalšie sa v posledných rokoch zvyšovali ceny výroby a distribúcie elektriny.

Z prepočítaných bázičných indexov cien energií (rok 2000 = 100) v rámci spotrebiteľských cien (HICP) od roku 1999 zisťujeme z pohľadu Slovenska ešte prudší rast cien energií pre domácnosti (o takmer 120 % v roku 2006 v porovnaní s rokom 2000) ako cien energií pre výrobcov (o vyše 81 %). Dynamika cien energií pre domácnosti v rámci HICP bola na Slovensku od roku 2003 jednoznačne výraznejšia ako v okolitých krajinách, čo je zrejmé z grafu 8. V roku 2006 v porovnaní s rokom 2000 sa ceny energií pre domácnosti zvýšili v Maďarsku o vyše 60 %, v Slovinsku zhruba o 52 %, v Poľsku o 38 % a v Českej republike o vyše 47 % (priemer za EÚ-25 o takmer 40 %).

Na Slovensku vzrástli ceny energií v rámci spotrebiteľských cien (HICP) v roku 2003 (medziročne o 23,5 %) a v ďalších dvoch rokoch sa ich medziročný rast znižoval (o 15,3 % v roku 2004 a o 8,5 % v roku 2005). V roku 2006 došlo opäť k medziročnému rastu cien energií v rámci HICP (takmer o 15 %). Aj napriek spomalenej dynamike v rokoch 2004 a 2005 boli medziročné rasty cien energií pre domácnosti vyššie ako v susedných krajinách.

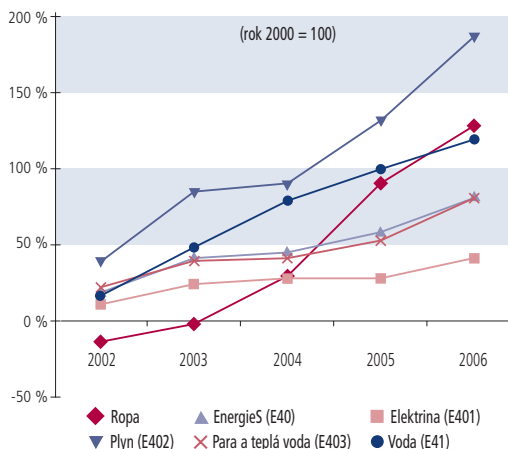
Analýza dynamík cien energií pre výrobcov

Graf 6 Vývoj bázičných indexov cien energií pre výrobcov vo vybraných krajinách

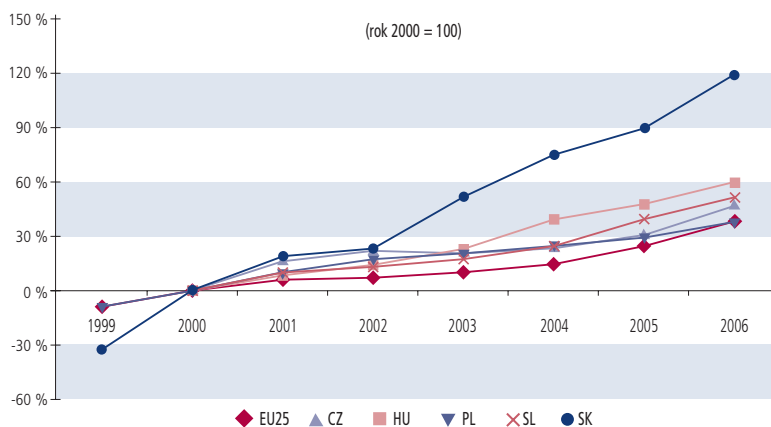
Zdroj: Eurostat a výpočty NBS.

Graf 7 Bázičné indexy prírastkov cien ropy a jednotlivých skupín energií na Slovensku

Zdroj: Bloomberg, ŠÚ SR a výpočty NBS.

Graf 8 Vývoj bázičných indexov cien energií v rámci HICP v EÚ-25 a vybraných krajinách

Zdroj: Eurostat a výpočty NBS.

a cien energií zahrňaných do HICP od roku 1999 do roku 2006 signalizuje, že na Slovensku bol v tomto období druhý najvýraznejší rast cien energií pre výrobcov (po Maďarsku) a najvýraznejší rast cien energií pre domácnosti. Jednou z príčin relatívne prudkého rastu cien energií pre

slovenské domácnosti boli regulované ceny jednotlivých energetických komodít, deformované do roku 2003 krížovými dotáciami.

Z analýzy dynamík však vyplýva aj zistenie, že napr. v roku 2005 už po zavŕšení procesov deregulácií cien energií bol na Slovensku medziročný rast cien energií pre domácnosti druhý najvyšší (po Slovinsku), aj keď sme už mali v rámci krajín V4 a Slovinska druhú najvyššiu cenu za zemný plyn (8,14 EUR/GJ) a najvyššiu cenu elektriny (13,38 EUR/100 kWh) pre štandardné domácnosti. Z údajov v tab. 4 je zrejmé, že medziročný rast cien energií pre domácnosti v posledných dvoch rokoch bol na Slovensku a v Poľsku takmer tožný s vývojom cien energií pre výrobcov.

Ceny hlavných energetických médií boli na Slovensku na začiatku roku 2006 vyššie ako v susedných krajinách (okrem cien zemného plynu pre výrobcov), ale zatiaľ nedosiahli priemerné hodnoty za všetky členské krajiny EÚ-25 (okrem cien elektriny pre domácnosti), na to by bolo potrebné zvýšiť na Slovensku ceny zemného plynu pre štandardné domácnosti a výrobcov o vyše 15 %, resp. o 12 %, a ceny elektriny pre štandardných výrobcov o takmer 10 %. Ceny elektriny pre štandardné domácnosti na Slovensku boli na začiatku roku 2006 viac ako 2 % nad priemerom za všetky členské krajiny EÚ-25.

ZÁVER

Predložený príspevok porovnáva pomocou štandardne používaných postupov v Eurostate odvetvie energetiky a vývoj cien energetických komodít na Slovensku, hlavne so susednými krajinami a EÚ-25 ako celkom. Spracovaná analýza si nenárokujú dať odpovede na všetky otázky súvisiace so stavom a vývojom slovenskej energetiky a cien energií. Poskytuje viaceré zovšeobecnené poznatky, pričom niektoré si zasluhujú ďalšie samostatné podrobnejšie analýzy.

Zrealizovaná analýza ponúka nasledujúce zovšeobecnené poznatky:

- Postavenie energetiky v národnej ekonomike je na Slovensku najvýraznejšie zo všetkých krajín EÚ-25. Vyplýva to z najvyšších podielov viacerých vybraných ukazovateľov v odvetví energetiky na ich celkových hodnotách za celú tzv. nefinančnú podnikovú ekonomiku (*non-financial business economy*) na Slovensku. Platí to o podielových ukazovateľoch vzťahujúcich sa na pridanú hodnotu, hrubý obrat a počet zamestnancov.
- Na Slovensku, ale aj v celej EÚ naďalej pretrvávajú monopolné postavenie veľkých energetických podnikov (podľa dostupných údajov za rok 2004 za SR len za kategóriu E možno dedukovať, že energetické podniky s viac ako 250 zamestnancami majú v kategórii E zastúpenie zhruba 16 %, ale takmer 95-percentný podiel na tvorbe celkovej pridanej hodnoty v odvetví energetiky; v EÚ bol tento pomer 3,7 % : 76,9 %). Aj z tohto dôvodu sa konkurenčný efekt tlaku na zníženie cien energií v podmienkach Slovenska takmer neprejavil.

- Slovenské energetické podniky (E40) patrili podľa údajov Eurostatu v roku 2003 (najaktuálnejšie vzájomne porovnateľné údaje, údaje za rok 2004 už nie sú úplné) z hľadiska tvorby pridanej hodnoty medzi najvýkonnejšie v rámci krajín EÚ. Slovenská energetika dosiahla v roku 2003 štvornásobne vyššiu produktivitu práce, ako bol priemer za celú nefinančnú podnikovú ekonomiku a 3,7-krát vyššiu ako v odvetví priemyslu. Rast produktivity práce je v slovenskej energetike dynamický hlavne po roku 2002 (v roku 2003 medziročný rast o vyše 40 % a v roku 2004 o vyše 20 %). Aj v porovnaní s krajinami V4 a Slovinskom dosahovali slovenské energetické podniky v posledných rokoch v produktivite práce pomerne priaznivé výsledky (v roku 2004 dokonca najlepšie pred Slovinskom o 2,6 percentuálneho bodu). Nepriaznivo však vyznieva porovnanie so starými členskými krajinami, keď napr. v roku 2003 predstavovala hodnota produktivity práce na zamestnanca v slovenských energetických podnikoch len okolo 43 % priemeru za EÚ-25.
- Miera ziskovosti v odvetví energetiky je v slovenskej ekonomike najvyššia v rámci všetkých nefinančných odvetví (25,9 %). Podľa údajov Eurostatu vyššiu ziskovosť ako v slovenských energetických podnikoch dosiahli v Európe len energetické podniky v Španielsku (27,9 %). Priemerná miera ziskovosti v energetických podnikoch dosiahla v roku 2003 v EÚ-25 okolo 17 %.
- V protiklade k pozitívnemu rastu tvorby pridanej hodnoty, produktivity práce a ziskovosti v slovenských energetických podnikoch bol však vývoj miery investovania do ich ďalšieho rozvoja. V posledných rokoch klesal objem hrubých investícií do hmotného majetku, čo sa prejavilo v klesajúcej tendencii tak miery investícií na jedného zamestnanca, ako aj miery investícií z pridanej hodnoty.
- Pre slovenskú energetiku bol prelomový rok 2002, keď boli pripravené legislatívne základy na vytvorenie konkurencie na trhu a začal sa proces zvyšovania regulovaných cien energií. Cieľom prechodu na nový systém regulácie v roku 2003 bolo odstránenie cenových deformácií spôsobovaných krížovými dotáciami, ktoré spôsobovali dlhodobé zaostávanie za vývojom reálnych nákladov na výrobu, prenos a dodávanie energií. Ceny energií má objektívne stanovovať nezávislý regulátor tak, aby zohľadňovali ekonomicky oprávnené náklady a primeraný zisk z vykonávania regulovaných činností a aby zároveň vytvárali konkurenčné prostredie. Ceny by mali byť spravodlivé a nemali by byť nevýhodné ani pre dodávateľa, ani pre odberateľa.
- Proces zvyšovania regulovaných cien energií pre výrobcov a domácnosti, ktorý sa začal na Slovensku v roku 2003, sa následne prejavil vo výraznejšom približovaní cien elektriny a zemného plynu pre domácnosti ako pre výrobcov k priemerným cenám za všetky krajiny EÚ-25.

V posledných rokoch došlo na Slovensku tiež k výraznejšiemu približovaniu cien základných energetických médií k priemerným cenám za všetky krajiny EÚ-25 ako v okolitých krajinách.

- Začiatkom roku 2004 malo Slovensko v prepočte na eurá najvyššiu cenu elektriny pre štandardné domácnosti aj pre výrobcov v porovnaní s krajinami V4 a Slovinskom. Vyššie ceny zemného plynu pre štandardné domácnosti ako na Slovensku mali domácnosti v Slovinsku a výrobcovia v Maďarsku. Slovenské domácnosti platili aj začiatkom roku 2006 za zemný plyn i elektrinu najviac z krajín V4 (10,88 EUR/GJ, resp. 14,48 EUR/100 kWh). Najviac medzi susednými krajinami platili za elektrinu aj slovenskí výrobcovia (7,73 EUR/100 kWh). Len za zemný plyn platili viac ako na Slovensku (7,65 EUR/GJ) výrobcovia v Maďarsku (8,18 EUR/GJ). Použité oficiálne údaje Eurostatu obsahujú rozdielne zdaňovanie daných komodít, ale aj pri použití údajov o cenách plynu a elektriny bez daní zostáva interpretačný kontext rovnaký.
- V prepočte na paritu kúpnej sily (PPS), ktorá eliminuje rozdielne cenové úrovne medzi krajinami, platili slovenské domácnosti za elektrinu dokonca najviac v rámci celej EÚ-25 a ceny plynu boli šieste najvyššie v EÚ. Relatívne priaznivejšie ako pre domácnosti vyzneli v rámci krajín EÚ-25 na začiatku roku 2006 ceny zemného plynu i elektriny vyjadrené v PPS pre slovenských výrobcov.
- Cena zemného plynu pre štandardné domácnosti dosiahla na Slovensku na začiatku roku 2006 úroveň 84 % priemeru za EÚ-25 a cena zemného plynu pre skupinu štandardných výrobcov vyše 87 % priemeru za všetky členské krajiny EÚ. Ceny elektrickej energie pre štandardné domácnosti boli na Slovensku na začiatku roku 2006 dokonca už o viac ako 2 % nad priemerom za členské krajiny EÚ-25 a ceny elektrickej energie pre určujúcu skupinu výrobcov predstavovali na začiatku roku 2006 vyše 91 % úrovne priemernej ceny za všetky členské krajiny EÚ.
- Ceny energií pre výrobcov vzrástli na Slovensku zvlášť výrazne v roku 2003 (medziročne o 17,9 %) aj v záujme odstránenia ich deformácií z minulosti. Po spomalení ich dynamiky v roku 2004 (medziročný rast o 3,2 %) bol v nasledujúcich rokoch na Slovensku opäť výraznejší medziročný rast cien energií pre výrobcov ako v Poľsku, Slovinsku a Česku.
- Výraznú dynamiku priemerných cien energií pre výrobcov v posledných rokoch spôsobovali predovšetkým rýchlorastúce ceny zemného plynu, ktoré najviac súvisia s vývojom cien ropy na svetových trhoch. V rámci EÚ-25 sa priemerné ceny zemného plynu pre výrobcov kumulatívne zvýšili v roku 2005 v porovnaní s rokom 2000 o vyše 50 %, na Slovensku to bolo zvýšenie o 133 % a v roku 2006 až o vyše 180 %. Ceny zemného plynu pre výrobcov rástli na Slovensku v posledných rokoch podstatne rýchlejšie ako ceny ropy na svetových trhoch. Po

roku 2002 pomerne rýchlo rástli na Slovensku aj ceny výroby a distribúcie vody. Relatívne najpomalšie sa v posledných rokoch zvyšovali ceny výroby a distribúcie elektriny.

- Dynamika cien energií pre domácnosti v rámci HICP bola na Slovensku od roku 2003 jednoznačne výraznejšia ako v okolitých krajinách. Na Slovensku vzrástli ceny energií v rámci spotrebiteľských cien (HICP) najvýraznejšie v rokoch 2003 (medziročne o 23,5 %) a 2004 (medziročne o 15,3 %), čo súviselo s liberalizáciou cien energií a odstraňovaním krížových dotácií (v ostatných krajinách, napríklad v ČR, tento proces začal prebiehať skôr a bol rozložený do viacerých rokov). V ďalších dvoch rokoch sa ich medziročný rast zmierňoval (o 8,5 % v roku 2005 a o 14,9 % v roku 2006) a takmer kopíroval dynamiku cien výrobcov. Medziročný rast cien energií pre domácnosti bol vo všetkých rokoch vyšší ako v susedných krajinách. Z analýzy dynamik však vyplýva aj zistenie, že napr. v roku 2005, už po zavŕšení procesov deregulácií cien energií, bol na Slovensku medziročný rast cien energií pre domácnosti druhý najvyšší (po Slovinsku), aj keď sme už mali v rámci krajín V4 a Slovinska druhú najvyššiu cenu za zemný plyn (8,14 EUR/GJ) a najvyššiu cenu elektriny (13,38 EUR/100 kWh) pre štandardné domácnosti.
- Slovenské energetické podniky na jednej strane patrili v posledných rokoch na základe vytváratej pridanej hodnoty k najvýkonnejším, vykazovali nadpriemernú ziskovosť v rámci celej EÚ, a na druhej strane postupne menej investovali do ich ďalšieho rozvoja. Pomerne výrazné približovanie rastúcich cien zemného plynu a elektriny pre domácnosti aj pre výrobcov k priemerným cenám energetických komodít za celú EÚ, ktoré významnou mierou prispelo k ziskovosti energetických podnikov, sa primerane nevyužívalo na ďalší rozvoj energetických podnikov.
- Tým, že ceny energií pre štandardné slovenské domácnosti už dosiahli ich priemernú úroveň za EÚ-25, z menovopolitického hľadiska je to dôležitý krok k obhájeniu udržateľnosti celkového vývoja cien vo vzťahu k Európe aj v najbližších rokoch, nakoľko sa spomalí proces dobiehania cenovej úrovne a ceny energií budú v prevažnej miere ovplyvňované vývojom cien komodít.
- Medzi odborníkmi panuje všeobecná zhoda, že je koniec nízkych cien energií. Dôvodom je potreba zvýšiť kapacity na výrobu jednotlivých druhov energií tak z klasických zdrojov, ako aj z obnoviteľných alternatívnych zdrojov, čo je spojené s nevyhnutnými ďalšími investíciami do rozvoja energetiky. Zvýšené náklady napr. na výrobu elektriny možno očakávať aj z plnenia emisných kvót na oxid uhličitý stanovených EK. Vo väčšine členských krajín EÚ-25 je značný podiel dovážanej energie na celkovej domácej spotrebe, takže rastúci dopyt môže mať tiež vplyv na rast cien energií.

Literatúra:

1. Cár, M.: Ceny energií ako dôležitý faktor vývoja inflácie. In.: Biatec č. 6/2006.
2. EUROSTAT Website/Home page/Environment and energy/Data.
3. EUROSTAT Website/Home page/Industry, trade and services/Data.
4. Goerten, J. – Clement, E.: Electricity prices for EU households and industrial consumers on 1 July 2006. In.: Statistics in focus 18/2006. Eurostat.
5. Goerten, J. – Clement, E.: Gas prices for EU households and industrial consumers on 1 July 2006. In.: Statistics in focus 19/2006. Eurostat.
6. Urbanski, T.: Energy production and distribution enterprises in the EU. In.: Statistics in focus 31/2006. Eurostat.
7. www.urso.gov.sk
8. http://ec.europa.eu/energy/energy_policy